

**Quicksan natuurtoets
waterbergingen Vlierwaterleiding,
Ommen**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in
het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: **Quickscan natuurtoets waterbergingen Vlierwaterleiding, Ommen**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 12-316

Status: Concept

Datum: 1 september 2012

Auteurs: Ing. J.G. (Janneke) Lindenholz & ing M. (Martijn) Bunskoek

Veldonderzoek: Ing. M. (Marco) van der Sluis

Eindredactie: Drs. I. (Iwan) Veeman

Opdrachtgever: Witpaard

Contactpersoon: Dhr. J. (Johan) Drenth

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2012)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Lindenholz J.G. & M. Bunskoek (2012). 'Quickscan natuurtoets waterbergingen Vlierwaterleiding, Ommen; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 12-316. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doelstelling	3
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	3
1.3	Algemene opzet.....	4
2	Gebiedsgerichte natuurbescherming	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	5
2.3	Ecologische Hoofdstructuur.....	6
2.4	Natuur buiten de EHS	7
3	Flora- en faunawet	8
3.1	Toetsingskader	8
3.2	Onderzoeksmethode	8
3.3	Flora	8
3.4	Zoogdieren	8
3.5	Broedvogels.....	9
3.6	Amfibieën.....	10
3.7	Vissen.....	10
3.8	Overige soorten	10
4	Geraadpleegde bronnen.....	12

Bijlagen

I - Samenvatting natuurwetgeving

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Witpaard (contactpersoon dhr. J. Drenth) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen realisatie van twee waterbergingen langs de Vlierwaterleiding in de gemeente Ommen door Waterschap Groot-Salland.

De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en de vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming. Het onderzoek is gebaseerd op veldbezoeken op 23 en 29 mei 2012 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens.

Gebiedsgerichte natuurbescherming

Op basis van de afstand en aard van de ruimtelijke ingrepen wordt ingeschat dat de beoogde plannen geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige Natura 2000-gebieden of Beschermde natuurmonumenten. Volgens de begrenzing van de EHS, ligt een deel van het plangebied in de Ecologische Hoofdstructuur (nieuwe natuur nog te realiseren). De beoogde plannen vormen geen aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS, omdat deze plannen naast waterberging ook een natuurfunctie hebben. De beoogde plannen zullen de uitgangssituatie voor de (potentieel) aanwezige natuurwaarden verbeteren. Daarnaast worden de werkzaamheden zodanig uitgevoerd dat eventuele schade aan natuurwaarden geminimaliseerd wordt.

Flora- en faunawet: aangetroffen en te verwachten soorten

- In het onderzoeksgebied en directe omgeving zijn geen juridisch zwaar beschermde plantensoorten aangetroffen of te verwachten;
- Aangezien geen bebouwing en voor vleermuizen geschikte bomen aanwezig zijn binnen de onderzoekslocaties, kan de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van zowel boom- als gebouwbewonende vleermuizen er worden uitgesloten. Daarnaast worden geen opgaande lijnvormige structuren verwijderd die voor vleermuizen kunnen dienen als vlieg- en/of jachtroute en worden geen essentiële foerageergebieden verstoord of vernietigd;
- Binnen het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten Mol, Haas, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Veldmuis, Aardmuis en Huisspitsmuis te verwachten;
- In het onderzoeksgebied ontbreken jaarrond beschermde vogelnesten. Het onderzoeksgebied wordt naar verwachting wel gebruikt als foerageergebied van Ransuil, Kerkuil en Buizerd, die in de omgeving van het onderzoeksgebied jaarrond beschermde nesten hebben. Daarnaast zijn in het onderzoeksgebied en directe omgeving enkele watervogel- en weidevogelsoorten broedend te verwachten;
- In de Vlierwaterleiding wordt de aanwezigheid van de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper verwacht omdat in hetzelfde watersysteem de soort is waargenomen en ter hoogte van de ingrepen geschikt biotoop aanwezig is;
- Verspreid in het onderzoeksgebied is de aanwezigheid van algemene amfibieënsoorten als Kleine watersalamander, Gewone pad, Bastaard kikker en Bruine kikker te verwachten. Strikt beschermde amfibieënsoorten worden op basis van bekende verspreidingsgegevens en terreinkenmerken niet verwacht;
- Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen voortplanting van reptielen, beschermde ongewervelden en weekdieren aanwezig en te verwachten is. Geschikte biotopen voor deze soorten ontbreken.

Flora- en faunawet: vervolgstappen

- Als gevolg van de geplande maatregelen (vergraven van de oeverzone van de Vlierwaterleiding ten behoeve van de waterbergingen) zal tijdelijk leefgebied van Kleine modderkruiper verdwijnen. Door het realiseren van natuurvriendelijke oevers ter hoogte van de waterbergingen, zal de soort op termijn echter meer geschikt leefgebied tot zijn beschikking hebben. Wanneer daarnaast de juiste mitigerende maatregelen worden genomen om schade aan exemplaren van de soort zoveel mogelijk te minimaliseren, zal de functionaliteit van het leefgebied van Kleine modderkruiper gegarandeerd blijven en is het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 niet nodig. Overigens geldt voor tabel 2 soort Kleine modderkruiper bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling, mits gewerkt wordt volgens de randvoorwaarden uit de Gedragscode voor Waterschappen (Unie van Waterschappen 2012).

De te nemen mitigerende maatregelen betreffen:

- Uitvoering bij voorkeur in de minst kwetsbare periode (dit is de periode tussen 15 juli en 1 november), buiten de voortplantingsperiode en periode van winterrust;

- Eventueel vrijgekomen materiaal (slib en planten) uit de watergang, controleren op aanwezigheid van Kleine modderkruiper. Aangetroffen exemplaren worden elders in het onderzoeksgebied uitgezet, op een locatie waar geen werkzaamheden (meer) plaatsvinden;
- Het vangen van beschermde dieren en het elders terugplaatsen gebeurt onder begeleiding van en op aanwijzing van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soort.
- Voor alle vogels geldt dat werkzaamheden die in gebruik zijnde broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen altijd voorkomen dienen te worden. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Het ontzien van broedvogels is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart en na half juli. Bepaalde soorten, zoals Houtduif, kunnen echter broeden tot in november;
- Bij de beoogde plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren, en amfibieën verloren gaan. Om schade aan deze soorten te minimaliseren is het wenselijk - indien de planning van de activiteiten dit toelaat - werkzaamheden in het onderzoeksgebied zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september-december (mits vorstvrij).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van Witpaard (contactpersoon dhr. J. Drenth) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen realisatie van twee waterbergingen langs de Vlierwaterleiding in de gemeente Ommen door Waterschap Groot-Salland.

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de mogelijk te nemen ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

De plannen voorzien in de realisatie van twee extra waterbergingen langs de Vlierwaterleiding in de gemeente Ommen (zie figuur 1). De waterbergingen beslaan een gezamenlijke oppervlakte van circa 5 hectare. Gestreefd wordt om hier riet- en moerasruigte te ontwikkelen en twee poelen aan te leggen. Langs de watergang wordt een natuurvriendelijke oever gerealiseerd. Beide locaties zijn in de huidige situatie in agrarisch gebruik (maïs- en grasland). Gemiddeld zal ruim 40 centimeter worden ontgraven tot aan het zomerpeil.

Figuur 1: Ligging van de plangebieden (bron kaartondergrond: Bingmaps).

1.3 Algemene opzet

Om inzicht te krijgen in de effecten van de voorgenomen werkzaamheden op juridisch beschermde natuurwaarden zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft in het plangebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het plangebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen), beschikbare gebiedskennis en bekende ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en/of aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten en/of gebieden nodig is.

2 Gebiedsgerichte natuurbescherming

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- De Natuurbeschermingswet 1998, een uitwerking van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn waarin de bescherming van de Natura 2000-gebieden is vastgelegd;
- De 'Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte', waarin het nationale beleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is opgenomen;
- Provinciaal beleid, dat vaak is opgenomen in Omgevingsplannen of Streekplannen. In het provinciaal beleid is bescherming van de natuur binnen de EHS nader uitgewerkt en daarnaast ook de bescherming van ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied, die vaak buiten de EHS liggen.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke activiteiten buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten. In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000-gebieden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van een habitatype of leefgebied kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op een afstand van circa 750 meter en betreft 'Vecht- en Beneden-Reggegebied'. Voor dit Natura 2000-gebied zijn instandhoudingdoelen opgesteld voor dertien habitattypen en zes habitatsoorten (waaronder de vissoorten: Bittervoorn, Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad).

Hoewel geen van de vissoorten is aangetroffen in het onderzoeksgebied kan de aanwezigheid van exemplaren van Kleine modderkruiper niet geheel worden uitgesloten (zie ook paragraaf 3.7). Schade aan populaties buiten beschermde gebieden kunnen ook invloed hebben op de populatie binnen het beschermde gebied wanneer er sprake is van een ecologische relatie. Door het ontwerp en de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen echter af te stemmen op de aanwezigheid van de soort kan schade voorkomen worden en zijn geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen te verwachten. In voorliggend geval wordt daarom gewerkt conform de Gedragscode Flora- en Faunawet voor Waterschappen. In de hoofdstuk 3 (Flora- en fauna) wordt hier nader op ingegaan.

Gezien de beperkte aard van de voorgenomen ingrepen en de afstand tot Natura 2000-gebieden zijn andere negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied 'Vecht- en Beneden-Reggegebied' niet aan de orde.

Beschermde Natuurmonumenten

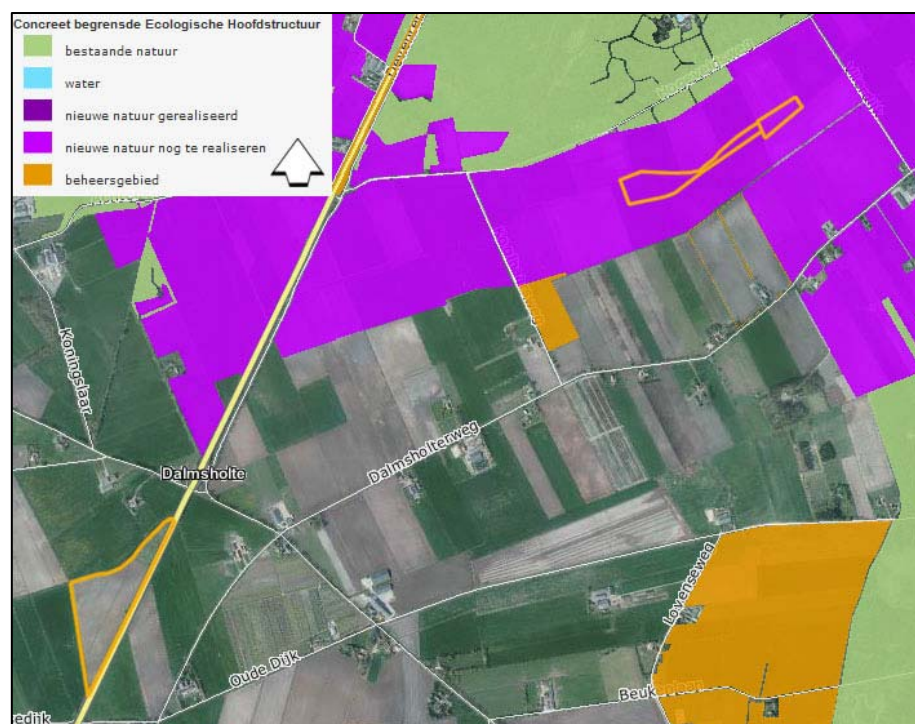
Beschermde Natuurmonumenten zijn aangewezen vanwege de aanwezigheid van natuurwaarden, natuurschoon en/of natuurwetenschappelijke betekenis voor dieren of planten. Bij projecten in of in de omgeving van een Beschermde Natuurmonument is noodzakelijk om na te gaan of deze (significante) gevolgen kunnen hebben voor het betreffende gebied.

Het dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is 'De Stekkenkamp' gelegen in Natura 2000-gebied 'Vecht- en Beneden-Reggegebied'. Op 'De Stekkenkamp' zijn evenals op 'Vecht- en Beneden-Reggegebied' geen negatieve effecten te verwachten als gevolg van de voorgenomen plannen. Dit Beschermde Natuurmonument zal komen te vervallen als gevolg van de aanwijzing van 'Vecht- en Beneden-Reggegebied' als Natura 2000-gebied onder de Natuurbeschermingswet 1998. Het is echter nog niet bekend wanneer het gebied definitief aangewezen wordt (Ministerie van EL&I).

2.3 Ecologische Hoofdstructuur

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte zijn de plannen beschreven voor ruimte en mobiliteit. Hiertoe behoort onder andere de bescherming en realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur, waarvoor de provincies verantwoordelijk zijn gesteld. De EHS wordt beschermd middels het 'nee, tenzij'-regime. Binnen de EHS zijn nieuwe projecten, plannen en handelingen met een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang en reële alternatieven ontbreken (Ministerie van I&M 2012).

Volgens de begrenzing van de EHS, zoals weergegeven in de Omgevingsvisie van de Provincie Overijssel (2009), ligt een deel van het plangebied in de Ecologische Hoofdstructuur -nieuwe natuur nog te realiseren- (zie figuur 2). De beoogde plannen vormen geen aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS, omdat deze plannen naast waterberging ook een natuurfunctie hebben (realisatie natuurvriendelijke oever en waterretentie gebied met als streefbeeld moeras- en rietuigte). De beoogde plannen zullen de uitgangssituatie voor de (potentieel) aanwezige natuurwaarden verbeteren. Daarnaast worden de werkzaamheden zodanig uitgevoerd dat eventuele schade aan natuurwaarden geminimaliseerd wordt (zie Hoofdstuk 3).

Figuur 2: Ligging van plangebied ten opzichte van de EHS (Provincie Overijssel 2009).

2.4 Natuur buiten de EHS

Ook buiten de EHS zijn bos- en natuurgebieden aanwezig. Deze gebieden dragen bij aan belangrijke gebiedskenmerken en dienen daarom behouden te blijven. Tot deze gebieden behoren onder andere weidevogelbeheer- en ganzengebieden. In dergelijke gebieden mag geen waterpeilverlaging of aantasting van de openheid en rust plaatsvinden (Provincie Overijssel 2009).

Volgens de kaarten in de Omgevingsvisie van de Provincie Overijssel zijn er in en in de directe omgeving van het onderzoeksgebied geen specifieke natuurwaarden buiten de EHS (bijvoorbeeld weidevogelbeheergebied en ganzengebied) aanwezig. Negatieve effecten op dergelijke gebieden zijn als gevolg van de beoogde maatregelen dan ook niet aan de orde.

3 Flora- en faunawet

3.1 Toetsingskader

De Flora- en faunawet (Ffwet) verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten - ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden. Voor schade aan juridisch zwaarder beschermde soorten kan de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet bij het Ministerie van EL&I noodzakelijk zijn.

3.2 Onderzoeksmethode

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op een locatiebezoek op 10 augustus 2012. Tijdens dit bezoek is het gehele gebied door één persoon onderzocht. Tijdens het veldbezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2- en 3-soorten). Daarnaast is aandacht besteed aan het voorkomen van bedreigde (Rode Lijst) soorten. Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Zo is onder andere het in het onderzoeksgebied aanwezige watermilieu intensief bemonsterd met een steeknet. In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en 'expert judgement' is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht.

3.3 Flora

Binnen het plangebied zijn met name (vrij) algemene plantensoorten aangetroffen van natte en voedselrijke omstandigheden. Op de oevers en in het water zijn soorten aangetroffen als Drijvend fonteinkruid, Blaartrekkende boterbloem, Snavelzegge, Gewone waterbies, Veenwortel, Rietgras, Kantig hertshooi, Smalle waterpest, Grote kattenstaart, Grote waterweegbree en Rode waterereprijs. Op de akkers en graslanden zijn soorten aangetroffen als Straatgras, Engels raaigras, Akkerkers, Pitrus, Haagwinde en Geknikte vossenstaart.

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst aangetroffen. Gezien de aangetroffen soortensamenstelling en de terreingesteldheid worden binnen de onderzoekslocaties ook geen beschermde of bedreigde soorten verwacht. Het nemen van vervolgstappen voor de soortgroep flora is in deze situatie niet aan de orde.

3.4 Zoogdieren

Vleermuizen

Aangezien geen bebouwing en voor vleermuizen geschikte bomen aanwezig zijn binnen de onderzoekslocaties, kan de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van zowel boom- als gebouwbezonende vleermuizen er worden uitgesloten. Daarnaast worden geen opgaande lijnvormige structuren verwijderd die voor vleermuizen kunnen dienen als vlieg- en/of jachtroute en worden geen essentiële foerageergebieden verstoord of vernietigd. Vervolgstappen, zoals nader onderzoek of het nemen van mitigerende maatregelen zijn dan ook niet van toepassing.

Overige grondgebonden zoogdieren

Verblijfplaatsen van juridisch zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren worden op basis van veldonderzoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens eveneens niet verwacht.

Binnen het onderzoeksgebied zijn wel vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten Mol, Haas, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Veldmuis, Aardmuis en Huisspitsmuis te verwachten. Bij de planrealisatie zullen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat voor deze soorten een vrijstelling geldt in geval van ruimtelijke ingrepen.

Schade aan deze algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door graafwerkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.5 Broedvogels

Aangezien voorliggend onderzoek een quickscan betreft, is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Toch kan op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgement en bekende ecologische principes beoordeeld worden welke soorten aanwezig kunnen zijn. In deze paragraaf wordt hoofdzakelijk aandacht besteed aan broedvogels met jaarrond beschermde nesten (zie kader 3). Daarnaast wordt kort ingegaan op de meer algemeen voorkomende broedvogels.

Kader 3 Jaarrond beschermde nesten van broedvogels

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Nesten van jaarrond beschermde vogelsoorten zijn niet in het onderzoeksgebied aangetroffen en worden gezien het ontbreken van sporen (bijvoorbeeld braakballen en vraatsporen) ook niet verwacht. Wel zijn in de omgeving van het onderzoeksgebied soorten als Ransuil, Kerkuil en Buizerd broedend te verwachten. Mogelijk wordt het onderzoeksgebied door deze soorten wel als foerageergebied gebruikt. Als gevolg van de beoogde ingreep verdwijnt echter geen onmisbaar foerageergebied. In en rondom het onderzoeksgebied blijft tijdens en na uitvoering van de ingrepen nog steeds ruim voldoende geschikt foerageergebied voorhanden.

Overige broedvogels

In het onderzoeksgebied zijn enkele weide- en watervogelsoorten broedend te verwachten waaronder Wilde eend, Waterhoen, Kievit en Scholekster.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden.

Voor de meeste van de aanwezige soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

3.6 Amfibieën

In het aanwezige oppervlaktewater is voortplanting van algemene en laag beschermde amfibieën als Kleine watersalamander, Gewone pad, Bastaardkikker en Bruine kikker vastgesteld of te verwachten. Deze soorten kunnen overwinterend in de strooisellaag van bos en ruigten worden aangetroffen. Het betreft hier zogenaamde algemene, laag beschermde soorten waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

Juridisch zwaarder beschermde amfibieën worden vanwege het ontbreken van geschikt biotoop en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht (RAVON en waarneming.nl).

Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water.

3.7 Vissen

In de Vlierwaterleiding wordt het voorkomen van één beschermde vissoort, te weten de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper (Ffwet tabel 2), verwacht omdat deze bekend is uit de Dalmsholterwaterleiding (waarneming.nl) welke in verbinding staat met de Vlierwaterleiding. Tijdens het veldonderzoek is de Kleine modderkruiper, ondanks de intensieve bemonstering en de aanwezigheid van geschikt biotoop, niet vastgesteld. De soort komt naar verwachting dan ook in lage dichtheden voor in de Vlierwaterleiding. Wel zijn grote aantallen van de Tiendoornige stekelbaars vastgesteld in de watergang.

Als gevolg van de geplande maatregelen (vergraven van de oeverzone van de Vlierwaterleiding ten behoeve van de waterbergingen) zal tijdelijk leefgebied van Kleine modderkruiper verdwijnen. Door het realiseren van natuurvriendelijke oevers ter hoogte van de waterbergingen, zal de soort op termijn echter meer geschikt leefgebied tot zijn beschikking hebben. Wanneer daarnaast de juiste mitigerende maatregelen worden genomen om schade aan exemplaren van de soort zoveel mogelijk te minimaliseren, zal de functionaliteit van het leefgebied van Kleine modderkruiper gegarandeerd blijven en is het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 niet nodig. Overigens geldt voor tabel 2 soort Kleine modderkruiper bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling, mits gewerkt wordt volgens de randvoorwaarden uit de Gedragscode voor Waterschappen (Unie van Waterschappen 2012).

De te nemen mitigerende maatregelen betreffen:

- Uitvoering bij voorkeur in de minst kwetsbare periode (dit is de periode tussen 15 juli en 1 november), buiten de voortplantingsperiode en periode van winterrust;
- Eventueel vrijgekomen materiaal (slib en planten) uit de watergang, controleren op aanwezigheid van Kleine modderkruiper. Aangetroffen exemplaren worden elders in het onderzoeksgebied uitgezet, op een locatie waar geen werkzaamheden (meer) plaatsvinden;
- Het vangen van beschermde dieren en het elders terugplaatsen gebeurt onder begeleiding van en op aanwijzing van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soort.

3.8 Overige soorten

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde insecten en weekdieren aanwezig en te verwachten zijn. Wel zijn tijdens het veldbezoek lage aantallen van de Bandheidelibel (RL gevoelig) waargenomen langs de watergang.

4 Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Bekker J.P., P. Twisk en A. Diepenbeek (2010). Veldgids Europese zoogdieren. Uitgegeven door de KNNV en VZZ.
- Crombaghs B.H.J.M., Berg, N. van den & A.B. Goutbeek (2002). Vissen in Overijssel. Verspreidingsatlas van zoetwatervissen in stromende en stilstaande wateren in Overijssel.
- Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaar rond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Douma M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode (2011). De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m/ 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van I&M (2012). Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Drukkerij Ando, Den Haag.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Provincie Overijssel (2009). Omgevingsvisie Overijssel; Visie en uitvoeringsprogramma voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel. Mei 2009, Provincie Overijssel.
- Unie van Waterschappen (2012). Gedragscode Flora- en Faunawet voor waterschappen. Goedgekeurd door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op 6 februari 2012. Unie van Waterschappen.

Internet

- Ministerie van EL&I (www.rijksoverheid.nl/ www.drloket.nl/).
- Piscaria/ Limnodata Neerlandica (www.limnodata.nl/).
- Provincie Overijssel:
- Kaartmachine behorend bij 'Omgevingsvisie Overijssel' (<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/omgevingsvisie/omgevingsvisie.html>);
 - Atlas van Overijssel (2011): Kaart Ecologische Hoofdstructuur (<http://gisopenbaar.overijssel.nl/website/atlasoverijssel/atlasoverijssel.html>).
- RAVON (www.ravon.nl/).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: SAMENVATTING NATUURWETGEVING

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

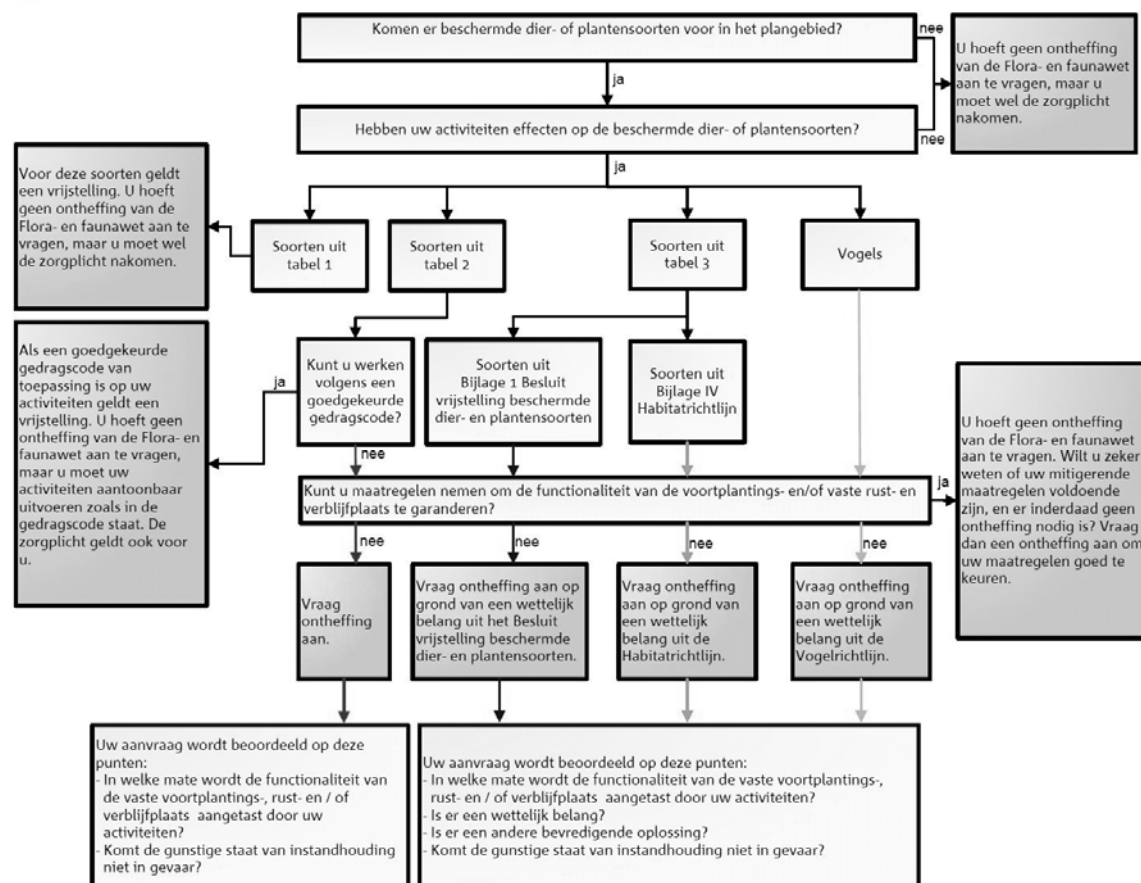
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd.

en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd (Ministerie van LNV 2004 en 2009). Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EL&I. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaande samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.